

Katarína Mikolášová

POVESTI SPOD VITOROGA

Ilustroval Ivica Stevanović

9 788681 454145

Povesti spod Vitoroga

Napísanie diela z verejných zdrojov formou štipendia podporil Fond na podporu umenia.

Rukopis tohto diela vznikol s finančnou podporou Literárneho fondu.

Katarína Mikolášová
POVESTI SPOD VITOROGA

© Katarína Mikolášová, 2020
Ilustrácie a obálka knihy © Ivica Stevanović, 2020
Zodpovedná redaktorka: Toňa Revajová

Katarína Mikolášová

Povesti spod Vitoroga

Ilustroval Ivica Stevanović

2020

Čierne jahňa

Babka Zorka položí pred Ostoju misku kukuričnej kaše.

„Najedz sa, aby si narástol,“ povie. „Budeš veľký a mocný ako Periša.“

„Kto je Periša?“ chlapec načrie drevenou lyžicou do jedla.

„Je to kráľ podzemného sveta. Ešte si o ňom nepočul?“ čuduje sa babka.

„Nie.“ Lyžica ostane stát' vo vzduchu a chlapcove oči uprene visia na perách babky Zorky.

„Je to kamenný muž. Preto ho nikto nemôže premôcť. Býva pod zemou. Možno tam niekde má aj svoj palác a služobníctvo. Ľudia vravia, že ak sa niekto utopí v rieke alebo jazere, vezme si ho Periša. A potom mu musí naveky slúžiť.“

„Kedysi veľmi dávno tiekla v doline pod našou planinou rieka. Ale Periša ju zaklial a schoval pod zem aj so všetkými potokmi, ktoré sa do nej vlievali,“ pokračuje Zorka. „V rieke žilo veľa rýb a bola v nej krásna čistá voda. Ostalo po nej iba suché koryto. Ľudia už zabudli, že tadiaľ vôbec tiekla.“

„A prečo ju schoval?“

„Pred mnohými rokmi, ktoré si ty a ja nevieme ani predstaviť, žili na tom mieste ľudia. Bývali vraj v drevených chatrčiach na drevených koloch nad riekou. Lovili z nej ryby a tak sa živili. Žili v mieri a lovíli len toľko, koľko potrebovali. Ale potom prišlo vojsko z cudzej ďalekej krajiny. Cudzincom sa zapáčila šťavnatá zem i rieka bohatá na ryby. Vyhnali ľudí, zničili im obydlia. Postavili si na brehu rieky šiatre a utáborili sa. Chytali ryby a hodovali dňom i nocou celé týždne. Až napokon neostal v rieke ani jediný pstruh, ani lipeň, ani iný živý tvor, v rieke tiekla voda, ale bez života.“

Ostoja načisto zabudne, že má pred sebou kašu.

„A čo bolo ďalej?“

„No stalo sa, čo sa stať muselo,“ povie babka Zorka. „Periša sa na ľudí nahneval a schoval riekou pod zem. Odvtedy ju tam stráži. Ale teraz už jedz!“ posunie misku bližšie k nemu.

Ostoja si predstaví, ako rastie. Babka Zorka vraví, že po každej lyžici o piad'. Teraz jej dočiahne po plecía. Ostoja sa nevie dočkať, kedy bude oveľa väčší. Aspoň taký vysoký ako gazda Stavra. S chuťou sa pustí do skromného jedla.

„Nezabíjaj to jahňa!“ kričí chlapec zúfalo a beží hore lúkou. „Prosím...!“

„Mater ti, nestaraj sa, do čoho ťa nič!“ rozhnevá sa starec.

Jahňa v jeho rukách sa prudko mykne a prestane bľačať.

„Vidíš, že je krivé,“ dodá miernejšie. „Nepriberá. Čo s takým?“

„Daj mi ho za službu.“

„Naozaj? Nič iné ti netreba?“ uškrnie sa Stavra, jednou rukou ešte drží jahňa a opakom druhej si utiera znoj z tváre. Zdvihne hlavu.

Pod majestátnou a tichou ochranou hory Vitorog jeho ovce pokojne spásajú štedré dary okolitých sviežozelených pastvín. Leto ich vždy pestro sfarbí rozmanitými kvetmi a bylinami, medzi ktorými sa belejú drobné i väčšie vápencové skaly. A keď uprie zrak ešte viac doľaleka, rozozná zvlnené kopce s nekonečnými modrastými lesmi. Krajina je divoká, ale pohostinná k svojim obyvateľom. Ponúka im všetko, čo potrebujú. Nedáva však lacno. Človek si tu odjakživa musel svoj chlieb zaslúžiť tvrdou a poctivou prácou. Tak ako Stavra.

„Nože rozmýšľaj, Ostoja,“ pozerá chlapcovi rovno do očí. „Nevezmeš si radšej sušené mäso a baraniu prikrývku na zimu?“

Ostoja osirel už ako malé dieťa. V týchto časoch to nie je nič zriedkavé. Akoby ľudský život nemal veľkú cenu a obyčajne ani netrvá dlho. O rodičov ho pripravil rýchly a nečakaný nájazd akejsi lúpežnej hordy, ktorá sa jednej noci prevalila cez osadu Popuže, kde dovtedy žili v skromnej chyži. Ozbrojení chlapi vyplienili, čo sa dalo, podpálili niekoľko príbytkov a pozabíjali tých, ktorí sa im postavili na odpor alebo sa len omylom priplietli do cesty.

Sú noci, ale aj dni, ktoré radšej nikdy nemali byť. Sú deti, ktoré tie udalosti nikdy nemali zažiť. Krvavé a plné strachu. Človek by si myslel, že ak sa raz niečo také prihodí, nikdy sa to nebude opakovať, lebo ľudia si tú hrôzu budú pamätať a viac ju nedopustia. Ľudská pamäť je však krátka. A iba krajina potichu zaznamenáva, ako sa v čase, ktorý neustále plynie, vždy ďalšie a ďalšie deti stávajú sirotami iba kvôli chamtivosti tých, ktorí sú oveľa mocnejší ako detské slzy.

„Daj mi jahňa,“ trvá na svojom chlapec a jeho úprimné hnedé oči odhodlane vzdorujú pohľadu starého gazdu. Práve je vo veku, keď sa chlapci pozvoľna menia na mladých mužov, a výškou už prerástol všetkých rovesníkov. Husté, tmavé a nepoddajné vlasy mu nad čelom vytvárajú hviezdu a na ľavom líci mu svieti znamienko. Na perách mu takmer stále pohráva dobrosrdečný úsmev. Hoci mu z očí ešte iskrí detské huncútstvo, v rukách už cíti silu všetkých svojich predkov. Celé leto pomáha Stavrovi pri ovciach. Všimol si čierne jahňa, ktoré kríva a ostatné ovce ho od seba odháňajú. Je oveľa menšie a slabšie. Ostojovi sa vidí, že je rovnako opustené ako on, odkedy umrela babka Zorka. Často sa jahňaťu prihovára. Ono mu vtedy vďačne oblizuje prst a pozerá na neho hlbokými a múdrymi očami.

„Daj mi jahňa,“ zanovito opakuje a neuhýba pred Stavrovým pohľadom.